

EĞİTİM FAKÜLTELERİNE YENİ GİYİSİ! I

Ülkemizin demokratikleşme düzeyinin, üniversiteler ve YÖK'teki demokratikleşme düzeyi ile doğru orantılı olduğunu düşünenler bir kez daha haklı çıktı. Bunun son örneği, eğitim fakültelerinin yeniden yapılanması konusunda yaşanmaktadır. Pek çoğumuzun haberi olmadan, herhalde kimi gelişmeler (!) sonunda hazırlanmış bir taslağın, rektörler ve her üniversiteden gelen iki öğretim üyesinden oluşan Üniversitelerarası Kurul'ca benimsendiğini önce gazetelerde okuduk. Pek çok rektörün ve üniversite temsilcisinin bu taslağı, kendi bünyelerindeki eğitim fakültelerine bile danışmadan onayladıklarını duyduk. Sonra bu taslak, önümüzdeki yıl uygulanacak, ne diyorsunuz, nasıl uygulanır gibi sorularla pek net olmayan bir biçimde fakülte kurullarına geldi. Kimi fakülteler bu tartışmaları, konuyla doğrudan ilgili olanların bulunmadığı günlerde yaptı. Kimi fakültelerde de bu konu tartışılacakken, karşı çıkmayın bu iş oldu bitti (!) ya da bu hükümetin ne olacağı belli değil, ne olur ne olmaz, dendi. Konuyu 21 Mart Cuma günü tartışanlar, yeni modelde, rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans programının kaldırılmış olduğu gerçeğine göre tartıştılar. İki gün sonra Pazartesi toplananlar "yok rehberlik kaldırılmamış" diyerek konuştular. Modele rehberliği koyanın kim, çıkararının kim olduğu pek anlaşılamadı. Fakülteler bu tartışmalarla oyalanırken atı alan Üsküdar'ı geçiyor, YÖK işi bitiriyor; konuyla ilgili bir yönetmelik değişikliğini 26 Mart günü Resmi Gazete'de yayımlıyordu.

Anımsarsınız, temel eğitim ve rehber öğretmenlik 1950'lerin sonunda gelişmiş ülkelerde önem kazanmaya başlayan konulardı. 185 ülkenin çoğu 8 ya da daha uzun süreli temel eğitime çoktan geçmiş ve rehberlik sorununu da çözmüştü. Temel eğitim süresi hala 5 yıl olan bize de $5+3=8$ mi? 8 bölünür mü? tartışmaları kalmıştı. Bu tartışmalar devam ede dursun rehberliğin eğitim-öğretim sürecinin en önemli öğelerinden biri olduğu tartışmasız kabul ediliyordu. 70 bin dolayında ilk ve ortaöğretim kurumumuz vardı ve ancak, 3-5 bin okulda rehber

öğretmen bulunuyordu. Bu kadar gereksinim varken yeni model rehberlik konusunu yok saymıştı.

Bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de yetişkinlerin öğrenme etkinliklerine katılmaları hızla artıyor ve yaşam süresine yayılıyordu. Yetişkinlere yönelik eğitsel etkinliklerde çalışacak eğitimcilere yetişkin (halk) eğitmeni deniyor ve gelişmiş ülkeler bunların yetiştirilmesine önem veriyordu. Bin dolayında Halk Eğitimi Merkezi yanında sayıları binleri aşan başka yetişkin eğitimi kurumları ile sanayi ve ticari kuruluşların hizmetiçi eğitim ya da insan kaynaklarını geliştirme uygulamaları, Türkiye'de de binlerce yetişkin eğitmeniye gereksinim olduğunu gösteriyordu. Ancak, YÖK, bu gelişmeleri de görmezden gelip, yetişkin (halk) eğitmeni yetiştirilmesi konusunu da es geçiyordu. Yoksa, "Sağlık Bakanlığı'nın hastanelere imam ataması gibi Milli Eğitim Bakanlığı da (MEB) rehber öğretmen ve yetişkin eğitmeni yerine imam mı kullanacaktı !" Yeni modelin diğer çarpıklıklarına geçmeden önce, dilerseniz öğretmen yetiştirme konusunun tarihsel gelişimini kısaca anımsayalım.

Öğretmen Okulları

Eğitim fakültelerinden önce, öğretmen yetiştiren kurumların başında, ilköğretmen okulları ile eğitim enstitüleri gelirdi. Bugünkü anlamda öğretmen yetiştiren ilk kurum, ortaokul öğretmeni yetiştirmek üzere 1848 yılında kurulan Erkek Öğretmen Okulu (Darülmualimin) idi. Bunu, 1868 yılında açılan İlköğretmen Okulu (Darülmualimin-i Sübyan) ile 1877 yılında açılan Yüksek Öğretmen Okulu (Büyük Darülmualimin, Darülmualimin-i Aliye) izlemişti. 1926 yılında Konya'da açılan Orta Öğretmen Okulu'na, 1929-1930 yılında Ankara'ya taşındığında Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü denmesinden sonra enstitü sözcüğü ve enstitüler yaygınlaşmaya başlamıştı. Darülmualimin sözcüğü, önce "muallim mektebi" sonra da "öğretmen okulu" olmuş, terbiye sözcüğüne de eğitim'denmişti.

Öğretmen yetiştirme konusunda en seçkin uygulama ise 1940-1954 yılları arasında hizmet veren Köy Enstitüleri olmuştur. Köy Enstitüleri'nin değişik özellikler gösteren yörelerde açılmasını özen gösterilmişti. O yörenin köylerinden ilkokul (yoksa en az 3 yıllık okul) mezunu olanlar arasından seçilen çocuklar, 5 yıl süren öğretim sırasında, hem ilkokul öğretmeni hem de köy kalkınmasının öncüleri olabilecek bilgi ve beceride yetiştirilerek, geldikleri köylere gönderilmişti. Beş yıllık öğretim, çocukların geldiği köylerin gereksinimlerine yönelik olup okumaya-tartışmaya ve uygulamaya dayanıyordu. Mezunlar, köylerinde kısa sürede etkili oluyor, köylüyü uyandırıp kalkındırıyor, binlerce köyde köylünün katkısıyla oku yapılmasını gerçekleştiriyordu. Demokratik (!) bir parti için bu dayanılmaz bir durum olduğundan, Demokrat Parti 1954 yılında bu enstitüleri kapatıyor ve İlköğretmen Okullarına dönüştürülüyordu.

İlkokul mezunlarının alındığı 6 (sonradan 7) yıllık ilköğretmen okulları ilkokullara, ilköğretmen okulu mezunlarını (sonradan lise mezunlarını da) alan ve branşlara göre 2 ya da 3 yıl olan eğitim enstitüleri ortaokul ve liselere, lise mezunu alan yüksek öğretmen okulları da liselere öğretmen yetiştiriyordu. İlköğretim okullarıyla enstitülerde alan ve meslek dersleri birlikte verilir. Yüksek Öğretmen Okulu ise yalnız meslek (öğretmenlik formasyon) derslerini verir ve öğrenciler alan derslerini de üniversiteden alırdı.

1960'larda bu okulların çoğunluğunda öğrenciler arasında büyük bir uyanış gözlemlendi. Bu uyanış, biraz da 27 Mayıs Anayasası'nın getirdiği özgürlüklere bağlandı. Ancak, bu Anayasa'yı kendilerine bol bularlar yönetimdedi ve Anayasa'nın daraltılmasını istiyorlardı. Önce, uyanışı engellemek için pek uyanmamış ve emir eri olacak öğrenciler üretmeye başladılar. Bunlar silahlı eylem yaptığında da "bana suçcuların suç işlediğini söyletemezsiniz" dediler. 27 Mayıs'ın bir alternatifi 12 Mart 1971'de yaşandı ve 27 Mayıs Anayasası, daraltılmasını isteyenlerin istekleri doğrultusunda oldukça daraltıldı. Öğretmen yetiştiren okullardaki sağ/sol kavgası ve bunların üstünlük kurma çabaları 1970'letin sonunda iyice kızıştı. Denetimi elinden kaçırın devlet önce yüksek öğretmen okullarını kapattı. Bu arada,

1973 yılında kabul edilen 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu öğretmenlerin yükseköğrenim görmelerini öngördüğünden, ilköğretmen okulları 2 yıllık eğitim enstitülerine dönüştürüldü. Diğer eğitim enstitülerinin de süreleri uzatılıp, onlara bir ara Yüksek Öğretmen Okulu adı verildi sonra enstitü sözcüğüne geri dönüldü.

Bu okullar, geçmişte çok başarılı olmuşlardı. Bunların başarılı olmasının iki temel nedeni vardı: 1) öğretilecek konular iyi öğretilmişti.; 2) öğrencilere öğretmenlik bilinci, sevgisi ve becerisi kazandırılmıştı. Yıllar süren öğretim sürecinde, öğretmenliğin kutsal bir meslek oluşu ve yeni kuşakları yetiştirmenin öğretmenlerin eseri olacağı gibi hem duygu hem de gerçek yüklü eğitim ile uzun süreli ve ciddi uygulama deneyimine önem verilmişti. Ancak, 1970'lerin ikinci yarısında (MC hükümetlerinde) durum değişmişti. Sağ/sol çatışmasının cirit attığı bu okullarda öğretmen yetiştirme olayı eski niteliğini yitirmişti. Bu okulların bağlı olduğu ve adında "Milli" sözcüğü olan MEB, bugün de olduğu gibi, "Milli" niteliğinden uzaklaşmış, sanki siyasal partilerin elindeki bir KİT'e dönüşmüştü. Ayrıca bu okullara, MEB'e doğrudan bağlı olmaları nedeniyle, 1960'larda ülkemizde oluşmaya ve gelişmeye başlayan "eğitim bilimi" kavramı ve niteliğine uygun eğitim-öğretim hizmetleri yanında araştırmaya da önem verecek bir yapı kazandırılmamıştı. 1970'lerin sonunda yapılan bir araştırma, eğitimcilerin, öğretmenlerin ve MEB'in büyük çoğunlukla (%90'ı aşan oranlarda) öğretmen yetiştiren okulların üniversiteye bağlanmasını istediğini gösteriyordu (1).

Eğitim Fakülteleri

12 Eylül 1980'de ise 27 Mayıs Anayasası tümenden kaldırıldı. 12 Eylül yönetiminde, öğretmenlik mesleğine verilen önemi göstermek istercesine, ğretmen evleri açılmaya başlandı; ğretmen okullarının kuruluş günü (16 Mart) yapılan kutlamalar, Atatürk'e 1928 yılında Başöğretmen unvanının verildiği 24 Kasım gününe alınarak "ğretmenler günü" kutlamalarına dönüştürüldü. Eğitimden çok sağ/sol kavgasının yapıldığı enstitüler kaldırılarak, ğretmen yetiştirme işi 1982 yılında üniversitelere devredildi. İki yıllık enstitüler Eğitim Yüksekokulu olarak ilkokula, daha uzun süreli eğitim enstitüleri de Eğitim Fakülteleri olarak liselere ğretmen yetiştirmeye devam etti. YÜK ve MEB'in ortak çalışmaları sonunda hazırlanan programlar yksekokullarla eğitim fakültelerinde aynen uygulandı. Bu gelişme pek çok eğitimcinin beklentisini yerine getirmiş olsa da, bu yeniliğin geliş biçimini (tepeden inme, geniş kesimlerde tartışlamama, fakültelerin oluşumunda düşünce ileri srememe gibi nedenlerle) eleştiri topladı.

Ancak, hemen 1-2 yıl sonra, yeni sistem henüz mezun vermeden, MEB'in yakınmaları başladı. MEB, ğretmenin iyi yetiştirilmediğini dile getirirken, nedense öğretmenlik formasyon derslerinin azaltılmasından yana tavır koydu (!); sağa sola parayla bir kaç hafta süreli formasyon kurslarının ihalesini verdi (!). Bu yıllarda MEB'in yakınmaları artmaya devam etti. İyi yetişmeyen ğretmeni daha iyi yetiştireceğini sanarak (sanki üniversitelerdeki elemanların dışında başkalarını kullanacakmış gibi) ayrıca bir eğitim akademisi kurmaya kalktı. MEB'in yakınmaları alan bilgisiyle ilgili olamazdı. Çünkü, alan bilgisi dersleri yeni faklterde genellikle fen/edebiyat fakültesinden alınıyordu. Alan bilgisini eksik bulmak demek fen/edebiyat fakültelerini yetersiz bulmak anlamına gelirdi, eğitim enstitülerinden fakltereye dönüşen okullarda ise genellikle alan bilgisi dersleri de bu okullarda verilirdi, bunların yetersiz bulunması ise eğitim enstitüleri uygulamasının yadsınması demekti ve bu konuda geçmişte eğitim enstitülerine yönelik herhangi bir eleştiri yoktu. Tersine, özellikle üniversitelerde pek çok eğitimci için "bilgisi iyi, ancak ğretemiyor" denmesi yaygın bir söylemdi. MEB'in

yakınmaları, öğrencilerin öğretmenlik sevgisi ve coşkusunu eğitim fakültelerinde yeterince kazanmamasında yoğunlaşıyordu.

Bu arada; ortaokullarda fen bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinin varlığını unutan MEB, yıllardır Eğitim Fakültelerinden bu konuda öğretmen yetiştirilmesi isteğinde bulunmamıştı. Bu öğretim yılı başında, MEB'in birden bire, binlerce (öğretmenlik formasyonu olmayan) üniversite mezununa kapılarını açtığı görüldü. Eğitim fakültelerinin eksikliklerini giderici çözümler düşünülürken, son haftalarda gündeme yeni eğitim fakültesi modeli getirildi.

Gelecek yazımda yeni modelin incelikleri(i) üzerinde duracağım.

(1) A. Uçar ve diğerleri (1980). Öğretmen Yetiştirme Üzerine Bir Araştırma. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Cumhuriyet Gazetesi
3 Haziran 1997